

STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD
HOFWEG 13 3274 BK HEINENOORD

BULLETIN 52

APRIL 1990

STICHTING
VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHÉ WAARD
(ingeschreven K.v.K. Dordrecht nr. S 119934)

Redactie en secretariaat:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Giro 38.70.852.
Contributie: minimaal F 10,-- per persoon/jaar.

Redactie:

Drs. W. Blok	-
J. Gerretse	01862 - 2293
A.O. Mol	01853 - 1154
lic. P.G. Perneel	01869 - 1078
P.J. Pot	01853 - 1411
K.H. van der Ree	01865 - 3622
W. Reedijk	01865 - 1323
Mr. R. van der Waal	015 - 622457

Hof van Assendelft:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Telefoon 01862 - 1535.
Geopend dinsdag t/m zaterdag 14.00 - 17.00 uur.
Zaterdag bovendien 10.00 - 12.00 uur.
Leeszaal: Geopend woensdag 09.00 - 13.00 uur.
Zaterdag 10.00 - 17.00 uur.

Oost-Leeuwenstein:

Dorpsstraat 13, 3274 BK Heinenoord.
Geopend zaterdag 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur.

Groepen op afspraak.

Conservator:

Drs. J.E. de Rooy 01865 - 2010

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Voor u ligt het eerste bulletin van 1990: nummer 52. Hiermee is de verschijning ervan alweer aan de 24e jaargang toegekomen. Het allereerste bulletin verscheen in 1967. Wat een verschil met het huidige nummer! In de tussenliggende jaren heeft het bulletin zich ontwikkeld van enkele gestencilde vellen tot wat het nu is: een (naar wij hopen) nog immer plezierig leesbaar en veel gelezen informatief werkje over het reilen en zeilen van het Streekmuseum Hoeksche Waard.

Zoals gebruikelijk in het eerste bulletin van het jaar, geven wij hier enkele cijfers weer over de gang van zaken in het afgelopen jaar.

Het bezoekersaantal bedroeg in 1989 8.181, ondanks de fraaie zomer. Ter vergelijking in 1988 bezochten ruim 10.000 personen het museum en in 1987 was het bezoekersaantal ca 9.500. Hieruit blijkt wel, dat het museum zich nog steeds in de belangstelling van velen mag verheugen. Het grote bezoekersaantal is niet in de laatste plaats te danken aan de trouwe vrienden, die regelmatig "hun" museum komen bezoeken om de laatste aanwinsten te bekijken. En tevens aan de vrienden-vriendinnen, die komen om hun stamboom verder aan te vullen.

De F 7.000,- die de Vriendenkring van het Streekmuseum het afgelopen jaar in de exploitatiekosten hebben bijgedragen waren een flinke steun. Gezien het toenemend aantal vrienden is besloten om in 1990 voor F 8.000,- bij te dragen in de exploitatie van ons museum. Ook de subsidierende Hoekschewaardse gemeenten hebben besloten om hun bijdragen te verhogen.

Tot slot willen wij U verzoeken om, indien U dit nog niet hebt gedaan, Uw bijdrage voor 1990 over te maken. U helpt er het museum (en de penningmeester) mee.

De redactie wenst U veel leesgenoegen met dit 52e bulletin.

R.v.d.W.

AFDELING GENEALOGIE

In de afgelopen drie maanden is het kaartsysteem aangevuld met fiches uit de volgende bronnen:

- * Rechterlijk Archief Cromstrijen, No. 17.
- * Polderrekening Oud-Beijerland 1664 t/m 1702 (met veel hiaten).
- * "Registre Civique" van 's-Gravendeel 1811. Een lijst van kiesgerechtigde mannen vanaf 21 jaar, bevattende de geboorte-data van vóór 1812, die door het ontbreken van doopboeken onbekend waren.
- * Burgerlijke Stand Zuid-Beijerland, huwelijksbijlagen 1812 t/m 1842.
- * Burgerlijke Stand Piershil, huwelijksbijlagen 1836 t/m 1842.

Tot op heden zijn ca 27.000 huwelijksbijlagen uit diverse Hoekschewaardse gemeenten opgenomen in het kaartsysteem, hetgeen neerkomt op ruim 80.000 fiches!

Een ieder die heeft bijgedragen aan het schrijven, stempelen, sorteren en invoegen: bedankt! Door deze noeste arbeid kunnen vele stamboomonderzoekers hun gegevens weer aanvullen.

A.O.M.

HISTORISCH ALLERLEI

VAARPRAAT UIT OUD-BEIJERLAND.

Door G. van Driel.

Sinds enkele jaren wordt gezocht naar overblijfselen c.q. verhalen welke betrekking hebben op de BEIJERLANDSCHE SCHOUW. Deze naam wordt bewust gebruikt omdat het woord "boot" of "schuit" als toevoeging van het type vaartuig vermoedelijk niet de schoonheid weergeeft die haar toekomt.

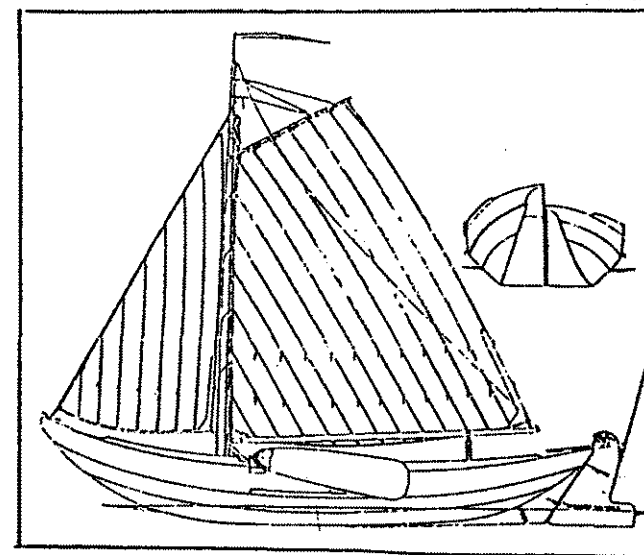
De meest geflatteerde omschrijving van de BEIJERLANDSCHE SCHOUW is als volgt: "Een ranke boot, met een fier oplopende boeg, een mooie zeeg en fraaie hekrondingen."

Over de oorsprong van de BEIJERLANDSCHE SCHOUW is niets bekend. Er zijn verschillende verklaringen die alle de moeite waard zijn om verder uitgewerkt te worden.

Een aannemelijke benadering is, dat dit vaartuig meer algemeen gezien moet worden en niet specifiek als iets uit bijvoorbeeld Oud-Beijerland. Onder de naam BEIJERLANDEN kan zelfs de gehele Hoeksche Waard verstaan worden. Dit zou kunnen betekenen, dat op verschillende plaatsen het oude ambacht van scheepsbouwer wellicht is uitgeoefend. Zoals bekend, heeft o.a. Puttershoek, Nieuw- en Oud-Beijerland tot in deze eeuw een scheepswerf gehad, terwijl Puttershoek thans nog de enige plaats is, waar dit nog het geval is.

Een andere benadering kan zijn, vooral omdat vaak gesproken wordt over de BEIJERLANDSCHE BOOT, hiermee een in Nieuw- of Oud-Beijerland gebouwde boot wordt bedoeld.

De iets voor dit fraaie vaartuig onwaardige naam van "boot" is niet verwonderlijk, daar tot het begin van deze eeuw de thans bekende boot slechts gebruikt werd als werkboot en de herinneringen daaraan niet altijd even romantisch of geschiedkundig als boeiend beschouwd zijn ervaren. Toch wordt aan het bestaan van de BEIJERLANDSCHE SCHOUW niet die plaats gegeven die het in de historie van de scheepsbouw toekomt. Voordat de Hoeksche Waard ontsloten werd door bijvoorbeeld de Barendrechtse brug, vond alle vervoer naar gebieden buiten de Hoeksche Waard plaats met vaartuigen. Daar zijn uiteraard een grote mate van verscheidenheid aan vaartuigen voor aan te geven, maar de BEIJERLANDSCHE SCHOUW nam daar bij zeker ook een belangrijke plaats in.

Er zijn in de loop van deze en vorige eeuw vele vaartuigen van het besproken type gebouwd. Het staat ook vast, dat tot in de wijde omtrek deze SCHOUWEN zijn gebruikt en op verschillende wijze uitgerust, namelijk als werkboot, volgboot, vissersboot en in deze eeuw als pleziervaartuig.

Sommige van deze vaartuigen werden uitgerust met een spriettuig, vermoedelijk de meest oude zeilvoering, of met een zogenaamd gaffeltuig.

Er van uitgaande, dat beide benaderingen juist zijn, dan worden daarmee twee totaal verschillende vaartuigen bedoeld. Het boeiende hiervan is, dat beide vaartuigen qua bouwsel niet veel van elkaar verschillen, maar wel wat de afmetingen betreffen.

De eerst genoemde BEIJERLANDSCHE SCHOUW heeft volgens sommige auteurs een grote mate van overeenkomst met de ZEEUWSE SCHOUW. Het directe en meest opvallende verschil is de positie van het zogenaamde "middenboord". Bij de ZEEUWSE SCHOUW stond dit boord volgens overlevering meer naar binnen terwijl dit bij de BEIJERLANDSCHE SCHOUW rechtop gestaan zou hebben. Voor deze redenering is kennelijk een verklaring: Het hoofdgebruik van de ZEEUWSE SCHOUW was die van vissersvaartuig. Voor het zonder schade binnenhalen van de netten werden de boorden naar binnen gesitueerd. Dit in tegenstelling tot de BEIJERLANDSCHE SCHOUW die voornamelijk gebruikt werd voor het vervoer van goederen, zoals land- en tuinbouwproducten, riet, biezen en in uitzonderingsgevallen als vissersboot.

De verklaring voor het verschil is die van behandeling van netten tegenover behoefte aan vervoersvolume. Van de boot, die wordt aangeduid als een BEIJERLANDSCHE SCHOUW is een zeer oude foto voorhanden.

Als de veronderstelling juist is, dan wordt in dit verband gesproken over een vaartuig van ongeveer 9.50 meter lang en ongeveer 2.40 meter breed. Dit vaartuig is uitgerust met een spriettuig en in het vooronder voorzien van een klein verblijf. Het ruim is bedekt met luiken en op het achterschip met een kleine ruimte voor het besturen van het vaartuig.

De andere vaartuigen, beter bekend als de BEIJERLANDSCHE BOOT zijn van verschillende afmetingen. Volgens overlevering zijn er boten gebouwd met een lengte van 18, 20 en 22 voet. Andere in de Hoeksche Waard gebouwde schepen, werden aangeduid als b.v. AKEN en HALVE AKEN. Deze schepen zijn echter in dit verband niet van belang en zullen onbesproken blijven. Het gaat hier om de kleinere vaartuigen zoals de thans nog in leven zijnde oude generatie zich deze nog weet te herinneren en hiermede wordt dan de BEIJERLANDSCHE BOOT bedoeld.

Wordt vervolgd.

lic. Ph. Perneel

DE VRAGENRUBRIEK

Na een periode van bijna vier jaar heeft de heer Reedijk de scepter overgedragen aan ondergetekende. Ik wil aan het begin van deze eerste pennevrucht dan ook de heer Reedijk bedanken voor het werk dat hij verricht heeft en ik denk dat ik namens veel amateur-genealogen mag spreken. Overigens hoop ik dat de heer Reedijk als beantwoorder van vragen zijn steentje mag blijven bijdragen.

Het bovenstaande betekent dat met ingang van heden de correspondentie voor de vragenrubriek gestuurd dient te worden aan:

Dhr. A.O. Mol
Roodenburg Vermaatstraat 39
3295 BN 's-Gravendeel.

Ik hoop dat van Uw kant stapels vragen in mijn brievenbus zullen vallen, en liefst evenzoveel antwoorden!

Hier volgen de vragen voor deze keer:

305. Omstreeks 1590 is Jacob Cornelis schout in Maasdam. Zijn eerste vrouw was Neeltje Andries (Hoogewerf). Kinderen uit dit huwelijk: Andries (deze blijkt zich later Hoogewerf te noemen en is heemraad in Mijnsheerenland), Cornelis, Neeltje, Maritge, Aaltge, Anneke en Ariaentje (?). Zijn tweede vrouw was Mariken Wijtens (van de Nes). Zij was een zuster (of dochter) van Frank Wijtens van de Nes, schout van Hendrik Ido Ambacht. Kinderen uit dit tweede huwelijk: Heyman, Arie, Aert en Cornelis.

De bovengenoemde Aert huwde met Truijtje Hendriks van der Gijssen. Beiden woonden bij hun huwelijk in 1636 in Sandelingenambacht. Aert wordt later Aert Jacobs Leenheer genoemd. Vraag: Waar komt Jacob Cornelis, schout van Maasdam, vandaan en hoe komt Aert Jacobs aan de naam Leenheer?

306. Barber Jansdr de Zeeuw trouwt omstreeks 1695 te 's-Gravendeel met Floris Kleinjan, aldaar geboren. Vraag: Gegevens en voorgeslacht van Barber.

307. Jan Duister (Duyser), overleden te Strijen in 1764, huwde omstreeks 1731 met Adriana Ariedr Kleinjan. Hun oudste zoon Anthonie werd 20-01-1732 te Numansdorp gedoopt, verder nog Bastiaantje (29-11-1753), die trouwde met Hendrik Verhoef en Lena (03-08-1740), die trouwde met Anthonie Nieuwschepen. Vraag: Verdere gegevens over Jan Duister en zijn voorgeslacht.

308. Lijntje Hermensse de Mol huwde 03-05-1733 te Puttershoek met Lucas Cornelisz Blankenaar. Vraag: Gegevens en voorgeslacht van Lijntje.

309. Hendrik Pieters Boer zou in 1703 zijn overleden te 's-Gravendeel; zijn zoon Teunis Hendriks den Boer, geboren te Mookhoek en overleden te 's-Gravendeel in 1714, ondertrouwt 14-04-1703 met Metje Aalberts van Trigt. Vraag: Nadere gegevens over Hendrik Pieters Boer en zijn voorouders.

310. Leendert van Es(ch), data onbekend, echtgenote onbekend, had de volgende kinderen: Lijsbeth Leenderts gehuwd met Arie Jansz Troost, Cornelis Leenderts, lidmaat te 's-Gravendeel 1664, huwt 1e ca 1662 met Maaïke Pieters en 2e Maasdam 1668 met Neeltje Cornelisdr Sneuckelaer, Barbara Leenderts, gehuwd in 1685 te Westmaas met Cornelis den Ouden. Vraag: Met wie was Leendert van Es getrouwd? Was hij een zoon van Cornelis Jacobs (van) Es(ch), smid en slotenmaker te Westmaas (overleden Westmaas 1625) en Ariaantje Pieters?

311. Macheltje Landheer gehuwd met Anthonij Kooijman, gedoopt te Sint Anthonijpolder 20-01-1676. Macheltje zou een dochter geweest zijn van Sijmen Landheer en N.N. en kleindochter van Willem Landheer en Machteld van Strijen. Vraag: Data en afstamming van Macheltje Landheer.

312. Machteld van Strijen, huwde met Willem Landheer, geboren omstreeks 1615. Vraag: Verdere gegevens en afstamming van Machteld.

313. Pietertje Jans Bakker trouwde ca 1695 met Cornelis de Coome te Mijnsheerenland. Vraag: Verdere gegevens van afstamming van Pietertje. Was zij een dochter van Jan Hendriksz Backer en Catalijn Aerts Hoppel (O.V. 1957, 42)?

WERKGROEP DIALECTEN

314. Volgens Kwekel was zijn nr. 3.321 Lijsbet Ariens Mookhoek een dochter van Arijen Arijens en Lijsbet Ariens Vogelaar, maar volgens een andere bron zou zij een dochter zijn van Arij Cornelis Corsse Mookhoek en Bastiaantje Vogelaar, een zuster van Lijsbet Ariens Vogelaar.
Vraag: Wat is juist?

315. Cornelis van Brakel wordt in "Het geslacht Van Brakel" de oudste voorvader genoemd, geboren ca 1630.
Vraag: Wie was zijn vrouw en zijn er inmiddels verdere voorouders gevonden? Kwam dit geslacht uit Brabant?

316. Willem Bastiaans Vogelaar, die 09-12-1676 te Puttershoek huwde met Annigje Cornelisdr, zou ca 1643 zijn geboren te Stad aan 't Haringvliet.
Vraag:
A. Wie was zijn moeder?
B. Werd zijn vader Bastiaan geboren omstreeks 1615 als zoon van Arie Bastiaan Adriaansz Vogelaar (overl. voor 11-03-1652) en Jaapje Jacobsdr? In dit geval zou Bastiaan Ariens Vogelaar een broer zijn van Bastiaantje Ariens Vogelaar, de vrouw van Arij Cornelis Corsse Mookhoek.

317. Annetje Adriaensdr Kraijesteijn trouwde te Strijen in 1697 met Aart van Prooijen.
Vraag: Verder gegevens en afstamming van Annetje.

Antwoorden op deze vragen en ook nieuwe vragen worden met belangstelling tegemoet gezien op het bovenstaande adres. Ik wens u allen veel succes bij het stamboomonderzoek.

A.O.M.

IN VERBAND MET BEVRIJDINGSDAG IS HET STREEKMUSEUM
OP 5 MEI 1990 DE GEHELE DAG GESLOTEN.

Met grote verslagenheid namen wij kennis van het overlijden van mevr. Marie Elizabeth Nielson, medewerkster van onze werkgroep.

Hoewel zij na een ziekenhuisopname in de herfst van 1989 weer hersteld naar huis kon - waarvan wij met vreugde kennis namen - is zij op 29 december 1989 op de leeftijd van 82 jaar overleden.
Voor ons, geheel onverwacht.

Sinds 1970 behoorden mevr. Nielson en haar broer Arie Nielson tot onze vaste medewerkers. Noch het weer, noch de moeizame verbinding van het openbaar vervoer tussen Rotterdam-West en de Hoeksche Waard weerhielden hen.

Helaas laat de gezondheidstoestand van de heer Nielson niet toe, dat hij onze bijeenkomsten kan bijwonen.

De Nielsons waren niet alleen maar vaste bezoekers, integendeel, beroepsmatig - beiden werkten in het onderwijs - hadden zij grote belangstelling voor de Nederlandse taal en mitsdien voor het dialect, hetgeen ons tijdens de besprekingen vaak ten goede kwam.
Onze oud-voorzitter Jan den Hartigh noemde hen ooit: "Ons taalkundig geweten".

Twee trouwe werkgroepsleden, de heer en mevrouw Nielson zullen wij node missen.

Namens de Werkgroep Dialecten Hoeksche Waard,
P.W. de Zeeuw.

Het paerd in de Hoeksche Waerd.

De paere, die deur de ééuwe heen zoveul betekend hebbe in het boereleve in de Hoeksche Waerd zijn weg! Alléén voor plezier en vrije-tijdsvertier zijn er nog luukse paere bij liefhebbers daarvan en in de meneezies. Het berije van die paere is nou erg in zwang bij jonge dames. De jongejonges zijn daerentege tegewoordig veul meer geïnteresseerd in opgevoerde brommers en motoren. Dan zijn er nog wat ouwere manne die niet op een paerd klimme, maar die em voor een mooi rijtuichie spanne. Die hebbe d'r leut in om daermee rond te rije over de mooie dike en wege deur het polderlandschap.

ˆt Is een genot om er nae te kijke.

Op de boerderije zijn de paere verdwene met de komst van de gemotoriseerde krachtbronne en de gemechaniseerde werktuige. Om over die boerepaere wat te vertelle motte me al minstens een halve ééuw terug in de tijd. De grôoste helft van de mense die er nou zijn hebbe daer dus geen weet meer van. Toch leefden we honderde jaere hier met de paere. Daerom gaan we nou terug nae die tijd. Bij een telling in 1815 waere d'r alléén al bij de boere onder de Buitensluis meer dan 500 paere. Bij de weduwe Van der Linden o.a. 29 en op de stee van Visser an de Meulendijk 26 bove de 3 jaer.

Die antalle waere toen geen uitzonderinge.

In 1887 stonge d'r op de Buitensluis paeremart meer dan duizend paere an de lijn.

Wat tegewôorig met de tractor gedaen wordt was toen allemal paerewerk. ˆs Winters stonge ze op stal. In elke boerderij was een paerestal met stéene vloer. Voor zat een krib voor het voer zôas haever en mangels en bolkaf, en een plok voor het hooi, mééstal kleverhooi. Tusse de paere in hing een balk of stong een pui, want ze waere niet altijd eve lief voor mekaar.

Ze konne slaan as vier met d'r achterpôoste. Klaaine jonges moche dan ok nooit achter de paere komme.

De stal mos elke dag uitgemist worre en de paere mosse goed in ˆt srôô staan dan kreegie veul mis en paeremis iste beste broeimis die d'r is. Die mis wier deur de tuinders goed betaald. Op zwaere grond zôas in Numanspolder en in Bonaventuur hajje zeker drie paere nôôdig om een ploeg te trekke deur die vette klaai. Voor dat zwaere werk hadde de boere dan ok de zwaergebouwde Belze paere het liefst. Op de lichtere grond kwammie meer de donkerhaerige Oldenburgers tege. Dat waere rappere lichtgebouwde paere. Die waere ok meer geschikt voor het rijwerk over de weg. Daer tussenin zatte de kruisinge de vosse, de blesse en de bruine paere. D'r waere, net as nou, praktisch geen pure bouwboere maar de méeste boere hadden een gemengd bedrijf. Bij de stee lag een hôogstambôogerd daer summers de kalfies inliepe. De paere-waai lag ok vlak bij stee want de paere mossie voor ˆt grijpe hebbe.

Maar de melkkoeie ginge wel is verder van huis. In ˆt Striense Ouweland, een waaipolder van tennaestenbij 1.400 merrege, hadde de boere uit héél den wijen omtrek één of meer waaies. Azze de melkbêeste daer liepe dan mosse die daer ok soches en ˆs middes gemolke worre. Daer spande je dan géén werkpaerd voor in. Voor die ritte met te melkkar of ten aaierwage was ter een hit nôôdig. Die hitte waere ofkomstig uit Rusland. Azzie "hoo" zee, net as tege de andere paere, dan liepe ze gewoon deur want dat verstonge ze niet. Ze waere gewend om te stoppe op het geluid "rrrrr". Verder wier van hitte gezegd danze allemal kure hadde. Den ééne kon je nie vange, den andere verrekte het om te luistere azzie vurt zee en der waere der die zelfs dan achteruit ginge lôope.

Maar ze hadde ok een goeie aagenschap. Herrestije was het soches nog aerdedonker bij het rijke met hit en kar nae de waai. Zelf zagge geên hand voor ôôge, dus je kon den hit nie stiere waer die heen mos. Maar den hit wis zelf de weg beter dan wie ok te vinge in den donker. Je lietem z'n aage gang maar gaan. Bij de waai angekomme draaiendie zonder mekeere de brug van de juiste waai op en bleef staan voor 't hekke. Bakkers en negotiante hadde ok een hit voor d'r kar. Sommige hitte stopten uit d'r aage bij bepaalde café's. Hun vorige baas was dan gewend om dat ok te doen.

Hebbie wel is van een meulepaerd gehoord? Dat wor wel gezegd van iemand die zwaer gebouwd is en een goed uithoudingsvermogen bezit.

Het echte meulepaerd op de boerderij wier in de kaernmeule gezet of in de tredmeule die een dorsmesien andreef. Of het wier voor een ros gezet en mos al maar rondtes lôôpe om het ros draaiende te houwe waermee een hakselaer of snijmesien in werking wier gesteld.

De paere waere geleerd om veul worde te verstaan. Bij het uitmisse van de stal, terwijl de paere op het strooisel stonge tikte je mette riek zachies tege een bêên en riep tan "voes". Dan lichtte het paerd die voet op en je kon de mis weghale. Hetzelfde deeje ok bij 't andere bêên.

De paere voor de menwage mosse bij het oplaaie van de lange rijke hôôpe met opgebonge schôôve elke keer een eentjie optrekke en dan weer stil staan, voor het opsteke mette de vurk van de schôôve deur den opstecker en het wegtasse op de wage deur de voerelaar. De laaisels van de paere waere daerbij lossies an de punte van de gek gehange, want stiere was nie nôôdig. De paere wisse wel danze rechtuit langs den teil mosse blijve gaan. As ter een hôôp neffe de wage opgestoke was, dan riep den opstecker:

"zit vaajst". De laaier wis tan dattie zich vast mos houwe om niet van de wage te valle, maar de paere wisse pessant danze gelijkop mosse gaan trekke en de wage nae de volgenden hôôp toe rijke. Bij 't ploege met een span paere dan wier allêên het lijnpaerd gestierd met een lang lijntouw, dat de ploeger vasthieuw. De andere paere voor de ploeg wiere in tôôm gehouwe deur middel van een opzetlijn, die vastgemaakt was an de zwing achter de paere. Op 't veurrôôd as ter gedraaid mos worre, riep de ploeger "hoobij" en rukte met klaaine snokkies an de lijn die vastgemaakt was an het bit van 't lijnpaerd. Die ging dan reksom draaie en de andere paere volgden. Linksom kere verstong het paerd azzie "hierom" riep en de lijn strak hieuw.

Elk paerd had een naam en luisterde daer dan ok nae. Veul voorkommende name waere: Vos, Bles, Kol, Witvoet en Moor, genoemd nae de tekening of de kleur. Verder ok maaisiesname zôô as: Kora, Bets, Emma, Dora, Trui, Mien en Ria.

Op de mêeste steeë was ter dan nog het luukse paerechie, in de volksmond de "klepper" genoemd. Dat was ten draver om mee op stap te gaan.

Die wier ingespanne met luukse tuigage voor den tilbrie en 's winters in de snêeuw voor den arretikker. Met de tilbrie ging de boer met z'n vrouw te kerk of op visite. Ok gingie der saeteres mee te schere en dan nae de beurs o.a., op de Buitesluis waer gepraat en gehandeld wier en niet vergete dat er menig glaesje bij te pas kwam. Bij de geboorte van een klaain kind wier den dokter met de tilbrie gehaald op 't durp om de kraemvrouw te hellepe.

As ter snêeuw lag wier den tikker in gebruik genome en de klepper versierd met 't belletuig en het klokkespel. As tat spul op pad ging was het een lust om te zien. Het gerinkel van de belle klonk helder over het stille snêeuwlandschap.

Dan wiere d'r tochte gemaakt, waeran wel zôô'n honderd tikkers in meereje.

De paere mosse dan op scherp gezet zijn. Dat wil zegge op hoefijzers met uitstaande naegels tege 't uitglije. Hiervan is het spreekwoord ofgelaaid: "Men moet beslagen ten ijs komen". Met het woord "paard" zijn er meer dan 50 spreekwoorden of gezegden.

De leveslôop van het paerd begint as vullechie dan is 't een jaerling verder hebbe ze 't over een twee-jaerige, driejaerige, enz. en het end is een oftans paerd. Dan kejje nie meer an 't gebit zien hoe oud ie is. Daerom zegge ze ok "een gekrege paerd maggie niet in z'n bek kijke". Nou is bek aagelijk geen woord voor een déél van een edel dier, wat een paerd toch is.

Het paerd heb een hôôd want we zegge toch ok hôôfstel. We zeje ok "voet op gat rije".

Op een boerewage met een krommen dissel vooran, zat de paereknecht links op 't kissie. Dat kissie daer zat z'n stikzak en het drinkeskruikie in en diende gelijk as zitplaes. Astie nou, met een vracht op de wage, van een staaile stoep of ging konne de paere de wage niet tegehoue want die kreeg vaert nae benee. Nou dan zette de voerman z'n aage schrap met z'n rug tege de vracht en met z'n voet op een bil van een paerd. Zôô hieuw die de wage tege in z'n vaert.

Toch kon het gebeure dat het nog mis ging en dan liep het veulal slecht of met mens en dier.

Je hoorde nogal is van ongelukke deur op hol gesloge paere. Ze ginge op de klis zeje ze dan. As 't modderig was glee 't hele zaekie wel is in de slôôt, neffe de brug. 't Was ok uitkijke dajje géên klap van een paerd kreeg, dat kon hard ankomme.

Voor de fokkerij was ter een hengst nôôdig. De allerbeste mannelijke paere wiere hiertoe uitverkore. De rest van de mannelijke tak wier gedegradeerd tot ruïn.

Sommige boere stonge bekend as hengstehouer. Ze hadden een hengst die stong ter dekking. Daer mossie nae toe met de merrie astie paerig was en je wou er een vullechie van hebbe. Maar d'r ginge ok manne met een hengst lôôpes rond van stee tot stee. Aster een voorbij kwam zeje ze "daer gaat ten hengstenboer".

Tege de tijd dat het vullechie geboren wier ging de merrie kegele. Dan kwamme der namelijk klaaine kleverige droppelties vocht an de spene te hange. Dan brak de tijd an dat er dag en nacht een ôôchie in 't zaail gehouwe mos worre. Bij 't wurpe was 't goed datter een bij was, d'r kon altijd wat mis gaan. 's Nachts sliep men dan in de stal bij 't paerd. Maar das nou allemal anders geworre.

In ons aller streekmuseum is van alles van die tijd nog te bekijke. Het paeretuig en de wages een arretikker en de paere-werktuige.

Het is allang verjaert, maar 't is toch de moeite waard, te zien wat er daer nog is van het paerd uit de Hoeksche Waerd.

W. R.

NIEUWE VRIENDEN

Door de aanmelding van 35 nieuwe donateurs is het totaal aantal vrienden/vriendinnen dat het Streekmuseum steunt toegenomen tot 1.450.

Via deze weg willen wij de nieuwe vrienden/vriendinnen nogmaals van harte welkom heten.

L 297	J. H. van der Boom	Hoogvliet
L 324	L. A. van Driel	Rotterdam
L 325	Mevr. van Driel-Kluit	Rotterdam
HW 186	P. C. van Driel	Oud-Beijerland
L 296	C. M. van Ekelenburg	Heerlen

L 221 G.A.L. Goedvolk	Dordrecht
HW 223 J.P. Gouweloos	Klaaswaal
L 695 A.B. den Haan	Dordrecht
L 338 L. Helms van Eis	Fallingbostel (W-Duitsland)
L 638 Dr. ing. W. Herweijer	Brugg (Zwitserland)
L 156 P.C. van Hulst	Streefkerk
L 6 J.J. Overwater	Oldenzaal
HW 731 R.A. van der Perk	Klaaswaal
HW 732 Mevr. van der Perk	Klaaswaal
L 216 D. Plaizier	Edmonton (Can)
L 494 J. Polderman	Dordrecht
L 136 H. Pors	Capelle a/d IJssel
L 714 J. de Prieelle	Dordrecht
L 715 H.D. de Prieelle-Bunk	Dordrecht
L 398 P.E. Schellingerhout-Blad	Kesteren
L 270 R.H. Spaanderman	's-Gravenhage
L 271 M.A. Spaanderman-van Niel	's-Gravenhage
HW 184 G. Valk	Numansdorp
L 508 H.B. Versteegt	Rotterdam
L 444 L. Verhoeven	Ridderkerk
L 242 H.C. Verloop	Hekelingen
HW 32 A.P. Verschoor	Mookhoek
L 54 L. Verwaal	Putten
L 55 M. Verwaal	Vlaardingen
L 236 M. Vos	Voorburg
L 177 P.G. Vries	Veenendaal
L 595 L.D. Weeda	Barendrecht
L 716 P. de Zeeuw	Vlaardingen
L 717 A. de Zeeuw-Steenhoek	Vlaardingen
L 24 C.W.N. Zwijnenburg	Bergambacht

RED.

AANWINSTEN

De stroom aanwinsten houdt gelukkig nog steeds niet op. Wij mochten deze keer vooral gereedschap ontvangen. Het zal sommige lezers wel vergaan als ondergetekende, wiens collectie niet veel verder gaat dan een hamer, zaag en schroevendraaier: wat een verscheidenheid bestaat er op dit gebied! We beginnen met iets, dat er een beetje uitspringt: een houtdraaibank, die volgens kenners enkele eeuwen oud moet zijn! Dan profielschaafjes, lange rijschaaf, blokschaaf, trekzagen, handschrob-zaagjes, teken-, verstek-, afschrijf-, zwei- en boomhaken, hakbeitels met lange steel, klompenbeitel, holle steekbeitel, platte beitel, smalle beitels, beitelheften, basterdvijl, zoetvijen, mesvijl, diverse lepelboren, houten lijmtang, oversteekmallen, houten kuikenbooromslagen, katrollen, houten pompzuigers, houten sleg, hamers, nijptang, blikshaar, zaagtandzeters, schroevendraaier, houten oversteekmallen, muur-ankers, steekpassers, rekenlineaal, leren gereedschapstasje, bossen sleutels, maatlatje. Wie geen echte doe-het-zelver is, moet het wel gaan duizelen. En wat moet een mens tegenwoordig nog met een collectie bedsteedeurwervels? Ook houten deurknoppen zijn wat uit de tijd! Toch maar goed, dat er musea zijn! Dat was dan van de timmerman. U kunt zelf wel bedenken, uit welke hoek het volgende komt: leren messenkoker met twee slagermessen, groot slagerafhakmes en twee varkensschietapparaten. Misschien gaan Uw gedachten nu wel terug naar de eigen slacht van vroeger! Poot U Uw aardappels machinaal of gebruikt U nog zo 'n witlinnen aardappelpootzak, als wij ontvingen? Een inhangvoetstoof voor de arreslee uit de tijd, dat er nog echte winters waren. Drie paar bootjesschaatsen, twee paar Friese doorlopers vallen in dezelfde categorie.

Een paar kinderkrulschaatsen: de arme kinderen weten amper, wat sneeuw is, laat staan ijs! Het hoofdstuk landbouw sluiten we af met een houten hark, een stikkezak en een carbide knalapparaat om de spreuwen uit de boomgaard te houden.

Ouderwetse winkels leveren ook dikwijls wat voor ons op: twee weegschalen voor de toonbank, een bakkersweegschaal (balans), allerlei soorten voorraadbussen, -blikken en -trommels, een houten gebakskist, een papierrolhouder met mes, een handdeegrolmachine en een tweedelig houten winkelschap.

De huishoudelijke zaken leveren altijd wel de hoofdmoot op: veel vazen, schalen, kannen, blikken, potjes, dozen, trommels en glazen. Vergiet, puddingvorm, lepels, bakblikken, weckfles, houten bak voor wasgoed, houten aardappelbak, gietijzerenketel en wasstampers. Voorts eierkookwekker, fotolijstje- en standaard, rieten mandjes, koperen gordijnroeddrager, groen emaille trechter en litermaat, tegeltje, schenkkurk met afsluitkraantje, D. E. koffiesurrogaat, vier Chinese beschilderde schaaltjes, lampekopje en deel van een kralenlamp, handdoekrekje, wandkleed, gehaakte beddesprei, een rieten reiskoffer en een brede houten kapstok en zes haken. Petroleumlampje met reserveglas en katoen. Kolenkit, -schep en -zeef uit de tijd, dat we nog kolenkachels stookten, wat soms niet verhinderde, dat 's ochtends het water in de ronde stenen waskom bevroren was.

Niet veel kleding deze keer, wel gevarieerd: een zware zwarte Poolse jas, een keuvel en een zwarte keuvelmuts (daarbij past een beugeltasje), een kinderjurkje en dan het klapstuk: een open kles (damesonderbroek). Lederen beenkappen, een laarzenknecht, een schort en twee paar klompen (witte en gele) voltooien het modebeeld uit

vervlogen dagen. En uit de kraankamer een luiermant, twee geboortespeldenkussentjes (1897 en 1917) en twee borstkolven. Voor de verloren ogenblikken: boekjes over Heinenoord, de stoomtram op Schouwen-Duiveland, Oud-Beijerland in de jaren '50, Koningin Beatrix in Oud-Beijerland, allerlei boeken en schoolboekjes, schoolplaten, een oude Bijbel, een tekendoos, een passerdoos, drie doosjes kaarten, foto's, een kwartetspel en een legpuzzel. Er zijn altijd wel dingen, die nergens bij passen of in geen enkele rubriek zijn onder te brengen. Daar gaat-ie dan: doosje Engels pluksel (verband), een houten doornenkroon (huisvlijt), een verduisteringslamp (wat een gek woord eigenlijk voor iemand, die de oorlog niet heeft meegemaakt), een doosje rouwpost, een rood-wit-blauw vlag, een Viltje-sigarendoosje en een raamkozijn! U ziet, voor elk wat wils!

Gaat U aan de voorjaars schoonmaak? Wie weet, wat U nog tegenkomt! Het museum houdt zich aanbevolen. Alles wordt, net als bovenstaande, in dank aanvaard en voor het nageslacht bewaard!

J. G.

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

Binnenkort zal op diverse wijzen aandacht worden besteed aan de jaren 1940-1945.

Op 4 en 5 mei zullen de meidagen van 1945 worden herdacht. Terwijl ook dit jaar 10 mei de nodige aandacht zal krijgen. Na een toenemende oorlogsdreiging werd Nederland mei 1940 overweldigd.

Naast de gevechten en bombardementen die in de vaderlandse geschiedenis hun sporen nalieten, trof de oorlog de Hoeksche Waard, getuige het onderstaande artikel over Strijensas.

"Mei 1940.

Vele inwoners van Strijensas zijn door den oorlog in erge mate gedupeerd. Door het bombardement van 14 Mei hebben bijna alle huizen geleden, van enkele woningen is niets overgebleven dan een puinhoop. Een twintigtal woningen zijn thans nog onbewoonbaar, terwijl nog vele lichtramen met planken en zakken zijn dicht gemaakt. De bewoners van de geheel vernielde huizen zijn meestal bij familieleden ondergebracht. Ook de kerk was zoodanig beschadigd, dat er tot op heden geen dienst in gehouden kon worden. Het ergste van alles was evenwel, dat 4 personen het leven verloren. Zij zijn onder groote belangstelling in een gemeenschappelijk graf begraven. Een zwaargewonde wordt nog in één der ziekenhuizen in Dordrecht verpleegd. Als men ziet hoe enkele woningen zijn ingestort mag het een wonder genoemd worden dat er niet meer menschenlevens verloren zijn gegaan. Van de plaatsgenooten die hun militairen plicht vervulden is echter niemand gesneuveld."

Spoedig na het begin van de bezetting van ons land vaardigde de bezetter allerlei maatregelen uit. Zo mochten kerkklokken niet meer geluid worden en mocht er 's-avond geen licht gezien worden. Ook het uitsteken van de nationale driekleur ten gevolge van koninklijke verjaardagen was streng verboden. Verder kondigde de bezetter een nachtelijk uitgaansverbod af, waarvan overtreding zwaar gestraft werd.

Het Kantongerecht had in dit laatste geval, tijdens haar oktober-zitting 1940, een lange lijst van overtredingen te behandelen.

"KANTONGERECHT.

Aan de verordening van de Rijkscommissaris volgens welke men zich na tienem niet op de straat mag bevinden, tenzij daarvoor een geldige reden kan worden aangevoerd, dient ten strengste de hand te worden gehouden. Overtredingen zullen dan ook zwaar worden gestraft. Dit werd Maandagmiddag door de ambtenaar van het Openbaar Ministerie Mr Holsteijn, ter kennis gebracht en de kantonrechter Mr F.A. Nelemans sloot zich hierbij aan.

De lange lijst.

.....Ter afwisseling verscheen hierna een vrouwelijk medeslachtoffer t.w. Martha L., echtgenoot van Kw. alweer uit het vlassersdorp in de Hoeksche Waard ('s-Gravendeel), die na verboden tijd aldaar op den Boven-Havendijk was aangetroffen.

Verdachte's verweer was, dat het niet anders had gekund, daar zij ...naar de W.C. moest, die aan den overkant van den dijk stond. Zij was slechts even den dijk overgestoken om De ambtenaar begreep de moeilijkheid, doch de verordening van den Rijkscommissaris hield nu eenmaal geen rekening met dergelijke primitieve plattelandstoestanden. Verdachte had in elk geval voor een vergunning kunnen zorgen om na tienem in de buitenlucht te mogen vertoeven. Een vergunning om naar de W.C. te gaan, dat was het nieuwste, vond verdachte.

De kantonrechter wist er wat anders op en wel, dat verdachte dan maar moest zorgen dat om tien uur alles was afgewerkt, hetgeen verdachte echter voor onmogelijk hield. De ambtenaar vond hierna geen aanleiding om in dit geval een andere straf

te requireeren. Eisch F 20,- boete subs. 15 dagen hechtenis enz. De rechter wilde alvorens vonnis te wijzen, verbalisant wel eens aanhooren, weshalve deze zaak werd aangehouden tot Maandag 21 October a.s. ...

21 October.

Na tien op straat.

Verdachte Martha L. uit 's-Gravendeel had vorige maal terecht gestaan wegens overtreding van het uitgaansverbod. Haar verweer was toen, dat het niet anders had gekund, daar zij naar de W.C. moest. Nadat de ambtenaar Mr Holsteijn F 20,- boete subs. 15 dagen hechtenis benevens een week hechtenis voorwaardelijk had geëischt, besloot de rechter tot aanhouding van deze zaak tot het hooren van den verbalisant, den brigadier Buizerd. Welnu, deze verklaarde thans dat verdachte niet over het gaan naar de W.C. had gesproken, doch wel als verweer had aangevoerd, dat zij pas een paar Duitsche militairen, die bij haar en haar man op visitie waren geweest, had uitgelaten. Verdachte voerde nu aan, dat de politiemann haar niet de gelegenheid had gegeven om over de W.C. te spreken. De ambtenaar wees verdachte er op dat haar verweer, daar zij in elk geval in overtreding was, daar zij immers zelfs haar woning niet had mogen verlaten. Het naar de W.C. gaan mocht niet als een geldig excuus volgens de bekende verordening van den Rijkscmissaris worden opgevat. Spr. requireerde hierna F 20,- boete en 10 dagen hechtenis, benevens 1 week hechtenis voorwaardelijk, waarmee verdachte zich niet kon vereenigen. Hetgeen voor den rechter evenwel geen beletsel was, er nog een schepje bovenop te doen. Vonnis F 30,- boete of 15 dagen hechtenis benevens 1 week hechtenis voorwaardelijk."

P. J. P.